

*Foto's cover, achterflap en binnenzijden
van V. Prinzie (vp) & D. Beirens (db) tenzij anders vermeld*

OPROEP: bezorg je mailadres aan onze secretaris, zodat je bij wijzigingen inzake de activiteiten asap verwittigd kunt worden: luc.vanspeybroeck@telenet.be

IN DIT NUMMER

40	Voorwoord	Marc Loy
41	Mededelingen, lidmaatschap & activiteiten 2021	Redactie
45	Gelezen & gehoord & opgemerkt	Redactie
47	Bij de dood van de Britse Prins Philip	Marc Loy
48	De officiersmess (Bootsman Jonsen Kazerne)	Dirk Beirens
58	“De Marine terug in Oostende!”? (2)	Piet Daman
59	Een ‘Britse’ invasie in Oostende?	Luc François
63	De Battel-leeuw	Dirk Beirens
67	Overstromingen in de lage landen	Georges Ruys
69	Belgische onderzoeksschepen	Piet Daman

STEUNENDE LEDEN 2021

Barbé Adrien	Slabbinck Bart
Beirens-Ghesquière M.	Storme Annie
Bracke-Defever Mia & Paul	Taelman Elza
De Poerck Roger	Van Dooren-Vertruyen
De Vriendt Wouter	Van Duyvenboden- Stubbe
Francier-Deman J.	Vanhoucke-Meeschaert
François-Merlevede	Van Imschoot Joris
Geldhof Ronny	Verborgh Johan
Gondry Dominique	Vermandel P - Gueuning M.
Hubrechtsen Freddy	Verschingel-Holvoet
Leeuwerck Marcel	Versluys Willy
Metsu Dirk	Vilain Ronny
Plasschaert Raf	Werbrouck Rita
Samyn J.	OCMW De Haan
Schaubacher-Taes	Degelin-Selis

Veelbelovende heropstart

Het aantal geconsumeerde inenting in ons land loopt recht evenredig op met de stilaan herwonnen socio-culturele vrijheid, waardoor ook de beperkende coronamaatregelen van de overheid meer en meer wijken. In de voorbije maanden groeide daardoor het aantal deelnemers per schaars gegidste rondleiding in openlucht van vier over tien naar vijftientig (inclusief de gids).

Niet te vroeg, zo blijkt, nu de gevarieerde cultuurzomer zich in onze stad op gang trekt. Nog geen *Oostende voor Anker* maar wel al *Theater aan Zee*. Ook de Spilliaert-tentoonstelling '*Nu of nooit!*' over het scharnierjaar 1921, het jaar waarin de meester 40 werd, schuift verder door in 2021 omdat *Het Spilliaert Huis* om structurele bouwtechnische mankementen nog even op slot blijft. *Het James Ensor Huis* blijkt alvast een groot succes en er loopt sinds kort een nieuwe expo met werken uit de KBC-collectie. Nu nog wachten tot er ook daar geleide bezoeken mogen. Net zo in het naar inhoud en presentatie gerestylede *Mu.ZEE* dat na een winterstop weer zijn deuren opent. En de Venetiaanse Gaanderijen maken zich op voor de zomertentoonstelling '*Onze IJslandvaarders*'.

En met de triënnale *Beaufort 21* ontvouwt onze kustlijn zich als één groot coronaproof openlucht-parcours voor hedendaagse kunst. Ook bij deze editie verzorgt onze gidsenkring de dispatching voor de gidsbeurten.

Een hoopgevend aanbod waar we graag als gidsenkring zo nodig onze medewerking aan verlenen. En we kijken er natuurlijk ook naar uit om elkaar – gidsen en leden - weer te zien op een van onze maandelijkse activiteiten die we in het voorbije jaar al te vaak hebben moeten cancelen.

Marc Loy
Voorzitter

Driemaandelijks blad van de Oostendse

GIDSENKRING LANGE NELLE vzw.
33ste jaargang
Nummer 2
April - mei - juni 2021

Colofon

Voorzitter: Marc Loy

Verantwoordelijke uitgever
Marc Loy
Albert I - Promenade 3 / 21
8400 Oostende

Eindredactie, vormgeving en correspondentie
Dirk Beirens
dirkbeirens@telenet.be

De medewerkers aan dit blad zijn zelf
verantwoordelijk voor de door hen
getekende bijdragen.

Overname van artikels/bijdragen **zonder
uitdrukkelijke copyrightvermelding**
mag mits bronvermelding.

Dispatching:
Tel. 059 80 73 81
e-mail: info@oostendeahoy.be

Rekeningnummer:
Gidsenkring Lange Nelle vzw
BE91 3800 0491 8476

Lid wordt u voor 15€ per jaar.
Buitenland: 20€
Gezinskaart: 20€ (2 gezinsleden)
Steunend lid: vanaf 25€ (2 gezinsleden)

Website: www.gidsenkringoostende.be

Gidsenlokaal: Spaans Huisje
Christinastraat, 67 Oostende

OVERLIJDEN

Met spijt melden wij het overlijden op 1 mei 2021 van mevrouw Liliane Baeteman, echtgenote van collega-gids René Vandercruyssen.

In naam van alle leden biedt het bestuur van LN haar medeleven aan de getroffen familie aan.

HET LN-BESTUUR ZIET ER SEDERT JUNI 2020 ALS VOLGT UIT.

- 1 Voorzitter = Marc Loy
- 2 Ondervoorzitter = Piet Daman
- 3 Secretaris & huisbewaarder = Luc Vanspeybroeck
- 4 Penningmeester = Dirk Laga
- 5 Coördinator gidsbeurten, gidsendata & dispatching = Etienne Pitteljon
- 6 Webmaster = Joris Surmont
- 7 Verslaggeefster = Muriel Beuselink
- 8 Afgevaardigde Cultuurraad + Facebook-opvolger = Hilde Veulemans
- 9 Archivaris = Martine Quaeghebur
- 10 Redacteur gidsenblad & mentorencoördinator = Dirk Beirens

Find us on:
facebook®

Ons bestuurslid Hilde doet er alles aan om info over onze gidsenkring via het bekende medium Facebook te verspreiden. Graag eens bekijken en liken uiteraard >
gidsenkring lange nelle vzw

GIDSENBLAD OP WEBSITE

Dankzij ons bestuurslid-webmaster Joris staan drie jaargangen (2017, 2018 & 2019) van het gidsenblad op onze website.

LINK: <https://gidsenkringoostende.be/archieven.html>

Alle leden van de Oostendse gidsenkring 'Lange Nelle' hebben op vertoon van hun lidmaatschapskaart (individueel of gezin met 2) GRATIS toegang tot het Oostendse Stadsmuseum, Langestraat 69, Oostende. Raadpleeg de site <https://www.oostende.be/stadsmuseum> voor openingsuren en uitleg.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) of General Data Protection Regulation (GDPR)

De Oostendse Gidsenkring 'Lange Nelle' verklaart zich te houden aan de regelgeving van de AVG. De gegevens van de aangenomen leden worden alleen gebruikt voor briefwisseling en adressering inzake het ledenblad en het mailadres inzake wijzigingen na inschrijving op een of andere activiteit. Niets wordt aan derden doorgegeven. De persoonlijke gegevens van de gewone leden/gidsen in de database van de dispatching zijn beveiligd. (update augustus 2020)

LIDMAATSCHAP 2021

Het lidmaatschap 2021 gaat in op 1 januari 2021 en houdt in: ons driemaandelijks gidsenblad met activiteitenkalender, wetenswaardigheden, luchtige en wetenschappelijke bijdragen en deelname (gratis of tegen verminderde prijs) aan onze voordrachten, bezoeken, wandelingen en uitstappen.

Als exclusief extraatje krijg je het waardevolle jaarboek 2021.

Het lidmaatschap voor 2021 **wordt NIET aangepast** en bedraagt zoals vroeger:

- gewoon lid: 15 euro (buitenland 20 euro);
- gezinskaart: 20 euro (2 gezinsleden);
- steunend lid: vanaf 25 euro (2 gezinsleden).

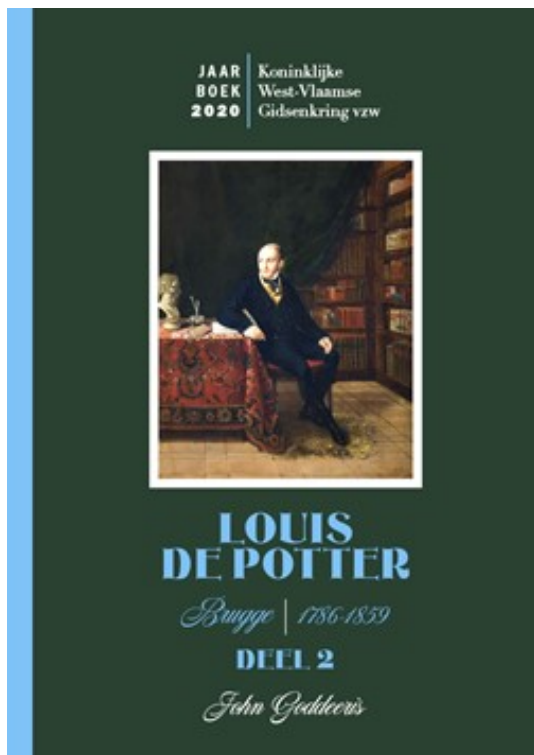
De bijdrage kan overgeschreven worden op rekening **BE91 3800 0491 8476** van Gidsenkring Lange Nelle Oostende vzw, Christinastraat 67 in 8400 Oostende.

Als het leveringsadres verschilt van het adres van de opdrachtgever, wil dit adres vermelden in de mededeling.

Het bestuur dankt je alvast voor je trouw, belangstelling en steun.

JAARBOEK 2020 voor de leden die lid waren in 2020

De 24ste uitgave van de **Koninklijke West-Vlaamse Gidsenkring vzw.**, een samenwerkingsverband van **9 lokale afdelingen: Brugge, Ieper-Poperinge, Kortrijk, Menen-Wevelgem, Oostende, Roeselare, Tielt, Waregem en Westhoek.**

Louis De Potter (1786-1859) deel 2

Een kritische biografie van de man die symbool staat voor de Belgische Revolutie van 1830.

Leden kunnen op vertoon van hun lidmaatschapskaart 2020 of andere legitimatie, dit jaarboek ophalen bij

**Azuriet Reizen,
Kastanjelaan 3 - 8400 Oostende**

**Vanaf 18 december (10-12 / 14-17)
Zaterdag & zondag gesloten**

Het boek kan ook, mits voorafbetaling van **€5**, op rekeningnummer **BE91 3800 0491 8476** t.n.v. Gidsenkring Lange Nelle vzw, met vermelding "Jaarboek 2020" opgestuurd worden aan de 2020-leden.

Extra exemplaren, prijs 10 euro (exclusief verzending) kunnen besteld worden bij Etienne Pitteljon via etienne.pitteljon@skynet.be

ZOMERWANDELINGEN 2021 GEORGANISEERD **DOOR OOSTENDSE GIDSENKRING LANGE NELLE**

De wandelingen (max. 24p)/fietstocht (max. 14p) zijn gratis.
Mondmasker verplicht tijdens de wandeling/stopplaats fietstocht

Reservering verplicht bij secretaris Luc Vanspeybroeck
via: secretaris@oostendeahoy.be

ZATERDAG 3 JULI >> ZEEBONK-WANDELING
Start om 10.30 uur Ingang treinstation– einde Oude Mijnplein (2 uur)

ZATERDAG 10 JULI >> VAN MELKKOE TOT WITTE OLIFANT wand.
Start om 10.30 uur onder luifel Kursaal - einde Thermae Palace Hotel (2 uur)

ZATERDAG 17 JULI >> VISSERSKAAI-WANDELING
Start om 10.30 uur schoolschip Mercator - einde Westerdam (2 uur)

ZATERDAG 24 JULI >> KONINKLIJKE WANDELING (aangepast)
Start om 10.30 uur onder de luifel van het Kursaal (luswandeling 2 uur)

ZATERDAG 31 JULI >> BEELDEN-WANDELING
Start om 10.30 uur onder de luifel van het Kursaal - einde Mercator (2 uur)

ZATERDAG 7 AUG. >> STADSKERN-WANDELING
Start om 10.30 uur ingang treinstation Oostende - einde Kursaal (2 uur)

ZATERDAG 14 AUG. >> ENSOR-WANDELING (vernieuwd)
Start om 10.30 uur James Ensorhuis - einde Mu.ZEE (2 uur)

ZATERDAG 21 AUG. >> GEKLEURDE ZWARTWIT WANDELING
Start om 14 uur-(3 uur!)- einde 17 uur STADSBIBLIOTHEEK (luswandeling)
De gekleurde zwartwitwandeling, samenleven in transit De rode draad tijdens deze wandeling is alles wat in Oostende naar de kolonisatie van Congo door Leopold II en België kan verwijzen. Maar ruimer dan die historische context gaat ze ook over beeldvorming, ontwikkeling & dominantie, Inlevingsvermogen & verdraagzaamheid. De gids laat de deelnemers ook een aantal getuigenissen horen om dit actuele thema wat kracht bij te zetten. **Drie uur durende luswandeling start 14.00 uur / einde 17.00 uur aan de Oostendse stadsbibliotheek Kris Lambert, Wellingtonstraat 17, Oostende**

ZATERDAG 28 AUG. >> FIETSTOCHT 'KONINGINNENRIT'
Start om 10.30 uur ingang treinstation Oostende (lusfietstocht 6km - 2 uur)
Oostende werd ooit betiteld 'Koningin der Badsteden' maar toch ging de meeste aandacht naar de wereld van machtige mannen. Tijdens de fietstocht 'de KONINGINNENRIT' focust de gids op die andere invloedrijke wereld van vrouwelijke leden van het koningshuis, ongekroonde verdienstelijke vrouwen en allegorische vrouwenbeelden.
6 km lusfietstocht van 2 uur met begin en einde aan het treinstation van Oostende - maximum 14 deelnemers

GRATIS ZOMERWANDELINGEN 2021
GEORGANISEERD
DOOR TOERISME OOSTENDE

ALGEMENE INFO

Wandelingen: maximum aantal deelnemers = 24; mondmasker verplicht; duur +/- 2 uur; voertaal Nederlands; reservatie vooraf via Toerisme Oostende is verplicht. Dat kan in het toerismebureau zelf, telefonisch op het nummer 059 70 11 99 of via e-mail naar info@visitoostende.be.

Fietstochten: maximum aantal deelnemers = 14; mondmasker verplicht als niet gereden wordt; duur +/- 2 uur; voertaal Nederlands; reservatie vooraf via Toerisme Oostende is verplicht. Dat kan in het toerismebureau zelf, telefonisch op het nummer 059 70 11 99 of via e-mail naar info@visitoostende.be.

Gidsenkring Lange Nelle is niet aansprakelijk voor mogelijke fouten en/of wijzigingen in de onderstaande programmatie.

1) OOSTEROEVERWANDELING

Op de volgende **MAANDAGEN** telkens om 10.30 uur
05.07-12.07-19.07-26.07-02.08-09.08-16.08-23.08-30.08.
START EN EINDE AAN **FORT NAPOLEON**

2) FIETSTOCHT GROEN LINT deel 1

Op de volgende **DINSDAGEN** telkens om 10.30 uur
06.07-13.07-20.07-27.07-03.08-10.08-17.08-24.08-31.08.
START EN EINDE AAN **INFOPUNT STRANDPLEIN MARIAKERKE**

3) MARIAKERKEWANDELING (VOC > Duinenkerk Mariakerke)

Op de volgende **WOENSDAGEN** telkens om 10.30 uur
07.07-14.07-21.07-28.07-04.08-11.08-18.08-25.08.
START **VOGELOPVANGCENTRUM (VOC)** EN EINDE **DUINENKERK MARIAKERKE**

4) FIETSTOCHT GROEN LINT deel 2 inclusief Zandvoorde

Op de volgende **DONDERDAGEN** telkens om 10.30 uur
08.07-15.07-22.07-29.07-05.08-12.08-19.08-26.08.
START EN EINDE AAN **SINT-ANNAKERK STENE-DORP**

5) WANDELING STENE-DORP & DE TUINEN VAN STENE

Op de volgende **VRIJDAGEN** telkens om 10.30 uur
09.07-16.07-23.07-30.07-06.08-13.08-20.08-27.08.
START EN EINDE AAN **SINT-ANNAKERK STENE-DORP**

6) BEGELEIDE AVONDWANDELINGEN OP DE OOSTEROEVER

Op de volgende dagen telkens om 17.30 uur
Zondag 11.07—woensdag 21.07—zondag 15.08
START EN EINDE AAN **FORT NAPOLEON**

DE OUDE IJSLANDER

Op den zeedijk kan hij uren
En nog uren blijven staan,
Om den gang der vissersboten,
Op het water, na te gaan.

't Weder kent hij op een draadje,
Met zijn hart is hij aan boord,
Bij de makkers, die nog varen.
"Oog in 't zeil" is nog zijn woord.

Als op zee de schaapjes lopen
En de wind naar 't Oosten keert
Is 't voorzichtig thuis te blijven
Zo heeft Vader hem geleerd.

Maar wat weten nog de jongen?
Op een weke zijn we weer,
IJsland ligt nu bij de deure,
Hij bleef weg vier maand en meer.

's Zomers bleef de zonne schijnen,
Zelfs in 't midden van den nacht,
En men kon er blijven vissen,
Vissen, tot de volle vracht.

Hij beweert dat Narden Plate
Achterbleef, op zekren dag,
Daar, bij zijn vertrek naar 't Noorden,
Hij een zwarte katte zag.

"Schielings heeft een zetje Narden
Weggekaapt, bij Reijkjavik".
Wil hem maar niet tegenspreken,
Of hij mort "Ik was er, ik".

Leo Raeckelboom
In De Badgast, 25.02.1935

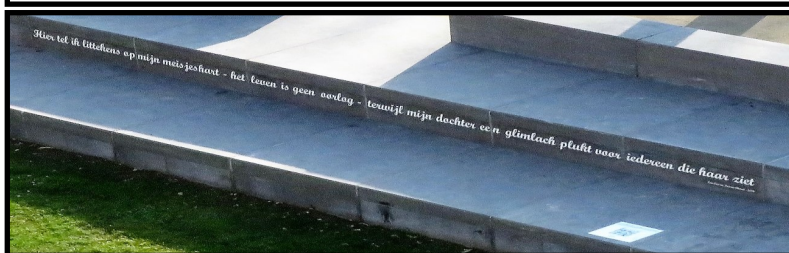

TOEKOMST

Toen ik nog een beekje was
gaf de berg mij de raad
mezelf te blijven
alle rotsen zongen
dat ik mijn weg mocht zoeken
de windrichtingen fluisterden
dat ik werd geboren
om de aarde mooier te maken
toen ik nog sluimerde
in de buik van de moedergodin
voelde ik haar liefde stromen
op al haar tafels geurden rozen
op alle borden warm brood
intussen ben ik vergeten
wie ik kon worden
ze spuwen me namen toe
die ik niet herken
noemen mij een dier
dat kinderen moet baren
ze lachen om mijn kracht
bespotten mijn verstand
mijn heupwieg hapert
want elk gevecht dat ik moest
voeren
sleep ik als stenen met me mee
ach ik vergeet dat ik geen vech-
ter ben
**nee het leven is geen oorlog
de dag dat mijn dochter werd
geboren begon zij glimlachjes
te plukken
van alle mensen om zich heen
ik tel alleen nog littekens
op mijn meisjesachtig hart**

Op 8 maart 2021 vierden we
Internationale Vrouwendag. Stad
Oostende doet dat in stijl en ont-
hulde samen met de auteurs **een
korte selectie** uit het gedicht
dat ter hoogte van het
(naamloze) pleintje aan de Cha-
letstraat op de trappen werd ge-
zandstraald. Met de aanwezige
QR-code kun je het volledige
gedicht (zie hierboven) lezen.

Het gedicht 'Toekomst' is van Nessrin Ehmed Mohammed (44)
en Eva Cox (50). Het gaat over alle vrouwen. Nessrin is een
Koerdische afkomstig uit Syrië en het is het eerste gedicht dat
ze in het Nederlands schreef.
Eva begon in 1999 met het schrijven van gedichten. Ze is de uit-
baatster van de boekhandel 'De Witte Zee' (tweedehands en
nieuw) aan de Ritz-garage in de Wittenonnenstraat in Oostende.

Ter vervanging van de afgebroken 'Conterdambrug' werd over de A10 een tijdelijke fiets- en voetgangersbrug gezet; gebruikers konden er vanaf begin april 2021 over.

Oostendse woord(2x)combinaties uit het dialectboekje van Ary Sleeks:

plein-vul; kokende-chaud; gratis voe niet; stinkende vuul; subiet- bedeens; levende-vasch, oeden antiek, noois-jamais; in een hoaste en een gauwte; hollegat; **Sint-Franciscusstraat** = "ciesje fransoostrate" (2x Franciscus)

(onder) Aankomst per vrachtschip en tewaterlating van de nieuwe **elektrische** veerboot 'Raveel ontmoet Ensor'(23m lang). Gebouwd in Estland; kan tot 100 personen meenemen tussen ooster- en westeroever havengeul Oostende. (foto's Marc Loy)

Licht & Verf bvba

Kardinaal Cardijnlaan 104

8800 Roeselare

Tel. 051 24 68 47 - GSM 0497 39 26 65

Algemene Schilder- en Decoratiewerken

Gordijnen en Overgordijnen

Airless Spuitwerken - Spuitplamuur

Wand- en Vloerbekleding - Laminaat

Plaatsen van Gyproc wanden en plafonds

www.rooryck.be

BIJ DE DOOD VAN DE BRITSE PRINS PHILIP, HERTOG VAN EDINBURGH

MARC LOY

Noodlottige crash

Het valt wat tussen de plooiën als petite histoire, maar er zijn twee gebeurtenissen uit het lange en volle leven van de recent overleden Britse prins Philip die we aan Oostende kunnen linken.

Het eerste stoelt helaas op een drama in zijn nog jonge leven. Op 16 november 1937 stortte een Junkers JU 52 van Sabena neer bij een poging om in de dichte mist te landen op het toenmalige vliegveld van Stene ter hoogte van de huidige bowling aan de Steense Dijk. Het vliegtuig, van Berlijn op weg naar Londen, raakte bij het landingsmanoeuvre een schoorsteen van een steenbakkerij aan de Oudstationstraat en brandde na de crash uit. Alle acht passagiers en de drie bemanningsleden kwamen om. Bij de slachtoffers een van de vier oudere zussen van prins Philip: Cecilia, prinses van Griekenland en Denemarken en groothertogin van Hessen die gehuwd was met Georg Donatus, groothertog van Hessen. Ook haar man en hun zoontjes de prinsen Ludwig en Alexander van Hessen hoorden bij de slachtoffers. Alle passagiers waren als familie uitgenodigd op een prinselijk huwelijk in Londen. De hertogin was hoogzwanger. Wellicht maakte de piloot een tussenlanding omwille van het tijdens de vlucht geboren kind. Ook de stoffelijke resten van die boorling werden tussen de wrakstukken gevonden. Een dochtertje van het prinsenpaar was niet mee op de catastrofale vlucht maar stierf twee jaar later aan meningitis. De lijkkasten van de slachtoffers werden opgebaard in de parochiezaal op de hoek van de Guido Gezelle- en St.-Jorisstraat.

Beelden die kort na de crash zijn gemaakt zie je op www.youtube.com/watch?v=FvkkvbrqOBU

De toen 16-jarige Philip was, als prins in ballingschap, zwaar aangeslagen door het verlies van zijn zus en woonde ook haar begrafenis bij in Darmstadt. “Ik dacht dat ik het nooit zou overleven, het was een enorme klap voor mij”, verklaarde de prins, die een harde jeugd kende, later aan een vriend.

De crash en het effect ervan op prins Philip, zijn ook te zien in seizoen 2 van de Netflix-serie, *The Crown*.

Ontvangst in Oostende

Op 13 mei 1966 bezochten De Engelse koningin Elizabeth II en haar gemaal prins Philip, hertog van Edinburgh, begeleid door koning Boudewijn en koningin Fabiola, de schuttersgilde Sint-Sebastiaan in Brugge. Ooit was koning Charles II tijdens zijn tweejarig verblijf in die stad er een actief lid. In 1656 werden ook de Grenadier Guards, de persoonlijke lijfwacht van alle latere Engelse vorst(inn)en, in de Reiestad opgericht.

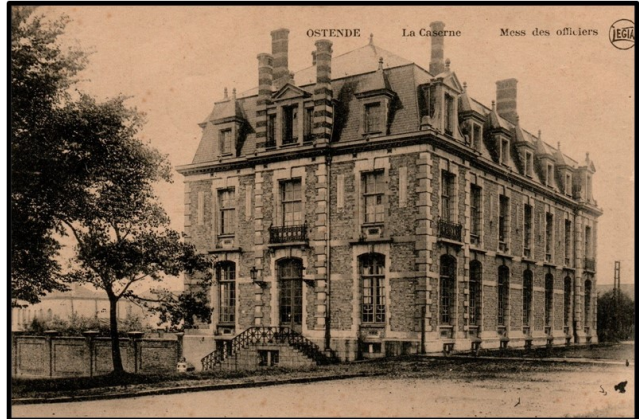
Na de plichtsplegingen in Brugge, ging het Britse en Belgisch vorstenpaar met de trein naar Oostende. Daar werden ze verwelkomd door waarnemend burgemeester John Lauwereins in het salon van het (zee)station en kreeg het koninklijk koppel een scheepsmodel van het vissersvaartuig O.66 voor hun kinderen Edward en Andrew. Dan ging het richting Zeeliedenmonument waar Elisabeth en Philip een krans neerlegden. Die avond vertrok het koningspaar vanop de luchthaven van Oostende weer huiswaarts.

FT/C1797 foto Roland—stadsarchief
13.05.1966 Beeldbank Kusterfgoed

DE OFFICIERSMESS VAN DE BOOTSMAN JONSEN KAZERNE IN OOSTENDE

DIRK BEIRENS

Terwijl het Hazegras in ijlt tempo van uitzicht verandert, blijft de **OFFICIERSMESS** over-eind als een beschermd militair ankerpunt, een oase van de belle époque in de toenmalige 'Koningin der Badsteden'. Er is al een en ander gepubliceerd over de buiten- en binnenkant van het gebouw maar ik wilde het nog eens zien met eigen ogen. Daarom maakte ik een afspraak met **RÉGIS BENOIT**, in cultuurkringen vooral bekend van de samenstelling (met Johan Geuens) en uitgave van het schitterende gedetailleerde naslagwerk over de geschiedenis

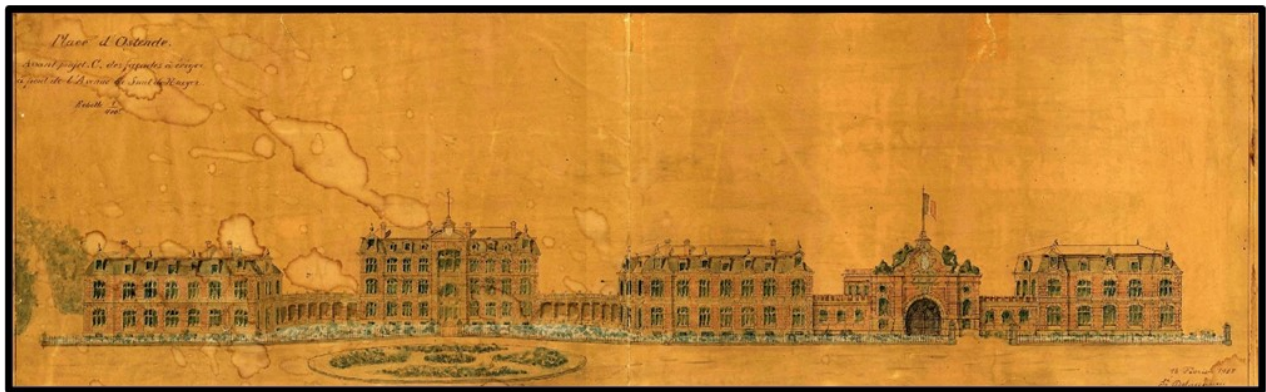
van de Oostendse cinema's: *'De wonderlijke wereld van pluche en pellicule'* (2010). In de BENL Mijnenbestrijdingsschool EGUERMIN werkt hij als burger in de functie van Technisch Verantwoordelijke Mijnenbestrijdingssimulator maar hij is ook Verantwoordelijke Mess. De geknipte gids dus.

Noot De Belgische defensie kent vier componenten: de **marine** (vroeger: zeemacht), de landcomponent, de luchtcomponent en de medische component. Verschillende keren werd in België een zeemacht opgericht en weer opgedoekt.

VAN LANDMACHTKAZERNE NAAR MARINEBASIS

De zuidelijke uitbreiding van Oostende onder de naam Hazegras kreeg een duidelijk militair karakter tijdens het Hollands Bewind (1815-1830): 'L'enclos des casernes de l'Hazegras' met een militair hospitaal, een grote en een kleine kazerne, een centraal legermagazijn, een kruitmagazijn en later nog een magazijn voor de artillerie. In september 1826 ontplofte het buskruitmagazijn dat was gehuisvest in één van de bastions. Er vielen twaalf doden en de schade in de '**Hazegraskazerne**' en in de omgeving was aanzienlijk. Het militaire hospitaalcomplex verhuisde naar de binnenstad, ongeveer waar zich nu het postgebouw bevindt (CC DGP). Na de ontmanteling van de stad (besluit 1865) en de inname van vrijgekomen gronden wilde men aanvankelijk een nieuwe kazerne bouwen in de omgeving Romestraat, maar dat ging niet door. Een nieuw Militair Hospitaal (aanbesteding 1908 - verhuis uit stadscentrum 1913) werd gebouwd in de buurt van het Fort Napoleon en een **nieuwe kazerne met integratie van de al aanwezige gebouwen** werd ingeplant op het Hazegras. Delacenserie kreeg de ontwerpopdracht.

Régis wees me in de Vlootbar (vroeger Club voor Officieren) op deze originele façadetekening van Delacenserie uit 1908 (zie hierboven). Hij had het broze en bevlakte plan gelukkig vroeger ingescand. De aangestelde architect Delacenserie tekende een geheel, bestaande uit een officiersmess, een stafgebouw, een onderofficiersmess, een monumentale ingang en een turnzaal, onderling verbonden door galerijen. Van dit plan werden enkel de officiersmess (uiterst links) en de turnzaal (uiterst rechts) gerealiseerd. Zie ook luchtfoto hieronder.

Hiernaast de turnzaal anno 2021 op de hoek van de Graaf de Smet de Naeyerlaan en de Lijndraaiersstraat. De bovenverdieping van de turnzaal werd tijdens WOII door brand verwoest en verbouwd.

Op foto's van voor WOII gelijken de officiersmess en de turnzaal goed op elkaar. Ik herinner me van de turnzaal dat ik hier met mijn Zandvoordse volleyteam jaren geleden heroïsche volleybalmatchen speelde tegen de (oud-)Marineploeg van Lange Nelle-medebestuurlid Piet Daman. Achteraf werd steeds nagepraat en verbreederd in de mess van de onderofficieren en konden we onze dorst lessen tegen heel democratische prijzen.

Er is wel een niveauverschil tussen de voorkant van de gebouwen (aan de Graaf De Smet de Naeyerlaan) en de achterkant (richting oude watertoren). Zo zie je aan de voorkant van de officiersmess twee verdiepingen en een mansardedak. De keuken bevindt zich dan in de kelder maar aan de achterkant is die kelder het gelijkvloers.

Eerst werd het 3de Linierement hier gekazerneerd. Het nam deel aan alle operaties tijdens WOI en werd daarna ont dubbeld in het 23ste Linierement dat bleef bestaan tot 1926. De Haze-graskazerne kreeg in 1932 de naam 'Kazerne Generaal Mahieu', naar de verdienstelijke bevelhebber van het 3de Linierement dat hier bleef tot de mobilisatie van 1939.

Monument 1921 voor de gesneuvelden van het 3de en 23ste Linierement uit WOI (buis met 1096 namen) en later ook buis namen WOII. Ook namen op muur. Art déco bronzen beeld van Marcel Rau, voorstellend gevleugelde allegorische figuur die lauwerkrans omhoog houdt. Onderschrift: Yser-Houthulst-Steenstraat verwijst naar het strijdtoneel WOI.

Na WOII bleef de **Belgische Sectie van de Royal Navy** bestaan tot 9 november 1945. Vervolgens werd ze omgedoopt tot 'Navale Sectie' tot 1 februari 1946 dag van de oprichting van de Belgische Zeemacht. Maar in tegenstelling tot het landleger dat zijn kazernes terugvond, hadden de Belgische militaire zeelieden maar enkele schepen en Britse uniformen. Oostende had zwaar geleden onder de oorlog en probeerde waar het maar kon de teruggekeerde zeemilitairen onder te brengen: op een mailboot, in de oude vismijn zonder enig comfort of verwarming en enkele magazijnen op de oosteroever. De 'Navale Sectie' gleed langzaam af naar een zootje ongeregeld.

MORDAN

NATUURVLEES DOBBELAERE
Christinastraat 69 - 8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 52 45 - Fax: 059/50 07 85

e-mail: denatuurwinkelmordan@skynet.be

(400 m² verkoopsruimte)

Openingsuren: 9.00 H. - 18.30 H.
Ook op zaterdag. Zondag gesloten

BIO SHOP

*De Natuurlijkste
zaak van de kust!*

**GREEN
SLEEP**

100% "NATUURLIJK"
SLAAPCOMFORT
(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Green Sleep.

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.

Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)

Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.

150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST

Uiteindelijk besliste de ministerraad en kwam de kentering op gang. Op 30 maart 1946 tekende Regent van België, Prins Karel, zelf oudgediende van de Royal Navy het besluit: "Vanaf de eerste februari 1946, zal de Belgische Afdeling van de Royal Navy, met de vrijwilligers en miliciens die wensen bij deze ingelijfd te worden, de **Zeemacht** uitmaken." De Zeemacht viel in het begin nog onder de bevoegdheid van het Bestuur van het Zeewezen en van Landsverdediging. Commodore Timmermans werd gezagvoerder van het Marinekorps in Oostende. De Zeemacht met specialiteit zee- en kustontmijning was gelanceerd. Er kwam ook heel wat steun van Amerikaanse zijde. Om dat te bekrachtigen bezocht de beroemde admiraal Burke, opperbevelhebber van de US Navy, de basis in Oostende.

De verdere evolutie van De Zeemacht kun je lezen in het standaardwerk 'De Zeemacht' (zie bronnen).

In 1956 werd ongeveer op de plaats van Delacenseries niet-uitgevoerde stafgebouw een ruim modern schoolgebouw in internationale moderne stijl opgetrokken. Daar vindt vanaf 1958 de mijnenbestrijdingsschool **EGUERMIN** (= Ecole de Guerre de Mines) een onderkomen. Ze werd officieel

in 1960 geopend door Prins Albert, die zijn militaire dienstplicht bij de Zeemacht uitoefende (zie foto collectie De Plate hieronder). De mess onderofficieren kreeg dezelfde stijluitvoering.

Ingevolge een bilaterale overeenkomst tussen België en Nederland werden de opleidingen er vanaf april 1965 voor de Belgische Zeemacht en de Koninklijke Nederlandse Marine gezamenlijk uitgevoerd. Vanaf 1975 werd de school volledig binationaal en vervolgens multinationaal door het aanbieden van cursussen aan NAVO-partners.

REPRODUX

Heilig Hartlaan 13

8400 OOSTENDE

Tel. 059/70.16.12

Fax 059/80.66.57

e-mail: reprodux@telenet.be

www.reprodux.be

PRINTEN – PLOTTEN

KOPIEREN – DIGITALISEREN

INBINDEN – LAMINEREN

KANTOORARTIKELEN

STEMPELS – GRAVEERPLATEN

Op 6 juni 1972 krijgt de 'Kazerne Generaal Mahieu' (=landleger) een nieuwe naam: '**Kazerne Bootsman Jonsen**' naar de Belgische marineonderofficier die in september 1944 sneuvelde in de Scheldegevechten voor de bevrijding van Antwerpen.

De Zeemacht verhuisde vanaf 1976 geleidelijk aan van Oostende naar Zeebrugge en de kazerne liep leeg. Ze huisvest later enkel nog de gereputeerde internationale mijnenbestrijdingsschool en enkele kleinere diensten.

Vroeger binnen het domein van de kazerne, nu op stadgrond, ligt een Duitse, grotendeels ondergrondse, '**Luftschutzbunker**' uit de Tweede Wereldoorlog. Die werd beschermd bij ministerieel besluit van 7 februari 2011.

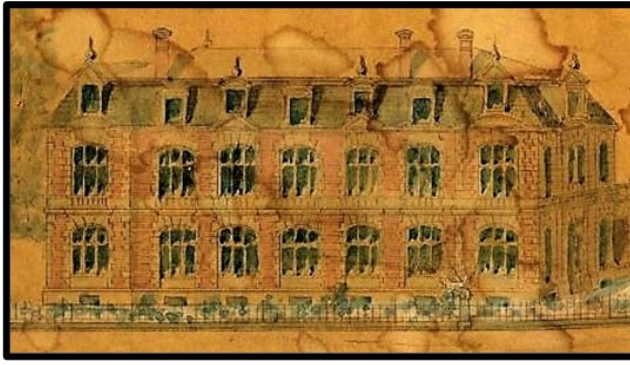
In 2006 werd EGUERMIN een **NAVO-expertisecentrum**: Naval Mine Warfare Center of Excellence. In 2015 werd de 50-jarige binationale samenwerking in Oostende gevierd in aanwezigheid van de Ministers van Defensie van de twee landen. Recentelijk heeft de Marine beslist om alle opleidingsactiviteiten naar Oostende te brengen. Daarvoor moet in Oostende bijgebouwd worden in de kazerne die al veel verkleind is. De basis St.-Kruis wordt volledig verlaten. Alle niet-marine opleidingen gaan naar Lombardsijde.

OFFICERSMESS

Na aanmelding bij het wachtlokaal, officieel adres: 3de en 23ste Linierementsplein 1, 8400 Oostende, komt gids Régis me ophalen en wandelen we naar de officiersmess en blijven even staan bij de **vlaggencirkel**. De vlaggen verwijzen naar de nationaliteiten die werken voor het NAVO-expertisecentrum. Naast uiteraard Belgen en Nederlanders, zijn dat nu een Pool, een Duitser, een Italiaan en een Amerikaan.

Links: aquarel officiersmess architect Delacenserie 1908 - rechts: foto officiersmess 2021

Dan kijken we naar de vrijstaande, **neoclassicistisch** getinte officiersmess, één van de laatste realisaties van **Louis Delacenserie** (Brugge 1838-1909). In 1870 werd hij aangesteld als Brugse stadsarchitect toen neogotische bouwprincipes domineerden. Hij bouwde en restaureerde talloze openbare en privégebouwen, o.m. het tolhuiscomplex, huis van de heren van Gruuthuse, de Heilig-Bloedkapel, het Stadhuis, de Rijksnormaalschool, de Minnewaterkliniek, het Provinciaal Hof en het Postgebouw op de Markt. Maar ook buiten Brugge werkte hij opdrachten uit, de bekendste zijn: het Centraal Station van Antwerpen en de Sint-Petrus- & -Pauluskerk in Oostende. In 1892 nam hij ontslag als stadsarchitect vanwege de hoge werkdruk en werd hij opgevolgd door Charles De Wulf die in Oostende het Zeecommissariaat (Pilotage) en het postgebouw realiseerde. In **1908** tekende Delacenserie het plan voor een nieuwe kazerne op het Hazegras in Oostende min **1909** stierf hij. Hij bleef ongehuwd en ligt begraven op het Brugse Kerkhof. De officiersmess werd voltooid in **1911**.

BUITENKANT

We zien een **gemansardeerd** (=gebroken, naar buiten geknikte vlakken) **schilddak** (= alle vier de zijden/dakvlakken lopen schuin naar de dakranden af) bestaande uit **leien met dakkapellen onder afgewolfd zadeldak** (= met twee afgeschuinde vlakken aan de korte zijden).

Gele bakstenen (in achtergevel afgewisseld met donkere) en **arduin voor verticale en horizontale geledingen**. Bovenste risalietvensters (It. risalto = uitbouw) als deurvenster met ijzeren leuning. Oorspronkelijk houtwerk met kleine roeden nu vervangen door PVC.

BINNENKANT

De **originele indeling** is als volgt. In de kelderverdieping: wasserij, voorraadkamer, kelder, kolenopslagplaats. Gelijklvloers: kleedkamer, rook- en vergaderzaal, eetzaal, bureau huishoudofficier, bediendenvertrek en toiletten. Eerste verdieping: salon (= nu admiraalszaal), eetzaal, kamers voor de huishoudofficier en bedienden, ruimte voor het muziekkorps. Tweede verdieping: magazijnen en mansardekamers voor het personeel

De erfgoedbeschrijving vermeldt dat de zolderverdieping in de jaren 1960 door brand vernield werd en daarna natuurlijk hersteld.

In 1997-'98 zijn er renovatiewerken: reinigen en hervoege van de gevels, schilderen alle binnenzalen, herinrichten van de keuken, nieuwe sanitaire voorzieningen en brandbeveiliging.

Vroeger had je een mess voor elke categorie van militairen. Voor onderofficieren waar nu de marineclub verblijft, dan de mess officieren en helemaal in de hoek, waar nu het nieuwe politiecommissariaat is, was de mess voor matrozen, miliciens en gewone manschappen. Toen de legerdienst afgeschaft werd (wet 31 december 1992, uitvoering 1994) was er geen nood meer aan al die messes, veel minder volk ... en alles werd geconcentreerd in de mess officieren, die de status **mess all ranks** kreeg. We spreken van de **Kwartiermess Marine Oostende**. De beschermd erfgoed-benaming 'officiersmess' blijft in die context in gebruik.

De **huidige indeling** is als volgt (komt nog aan bod tijdens het bezoekverhaal). Kelder: keuken en andere nutsvoorzieningen. Gelijkvloers: centrale gang uitlopend op twee trappenhuizen en aansluitende ruimtes zoals het restaurant. Eerste verdieping: het salon 'zaal van de admiralaals' en de aansluitende bal- of feestzaal; het voormalige orkestlokaal is na de Tweede Wereldoorlog ingericht tot bar. Tweede verdieping: verblijfruimtes.

OP BEZOEK MET ERFGOEDVERANTWOORDBLIJKE REGIS

NAAR BINNEN

De toegangsdeur van het **GELIJKVLOERS** zwaait open en rechts zien we een moderne trap uit de renovatiejaren 1990 (in de kelder sluit die aan op de originele trap). Links bevindt zich het bureau van de beheerder. In de gevellange gang staat nu een speciale coronabuffetopstelling met plastic wand. Normaal is er bediening aan tafel. Reproducties van Franse schepen decoreren de wand. Verder links: de kleine eetzaal met op tafel servetten waarop het messgebouw afgebeeld staat.

Daarnaast de grote eetzaal van normaal 80 man maar nu staan de tafels apart geschikt. Aan de rechterkant een pantry/bijkeuken met wasinstallatie en de voedsellift naar de kelder. Let op de mooie originele vloeren, merkt Régis op. Rechts richting randparking bewonder ik het nog originele trappenhuis. Er is aan die kant ook een buitenterrasje.

Veel zorgen over het parket want dat is vastgeplakt op een bitumenlaag. Bij vervanging moet dat zwart eraf gekrabbd worden.

Op de EERSTE VERDIEPING is het paradeoordje de heel mooie **FEESTZAAL**, ook **blauwe zaal** (sedert renovatie) genoemd en dat is tegelijk de officiële commandoruimte van de marine. Elke component van het leger heeft zo 'n commandoruimte om officiële bezoekers te ontvangen, grote plechtigheden en recepties te organiseren. In de gang en de zalen is de neo-Lodewijk XVI-stijl dominerend, bv. in het stucwerk. Na de uitbundige rococostijl van Lodewijk XV volgt een terugkeer naar het classicisme, hetgeen betekent: de strakke lijn is terug. De Lodewijk XVI-stijl is sober en symmetrisch en wordt gekenmerkt door classicistische versieringen als slingers en vazen.

Het is een imposante rechthoekige balzaal met versierd cassettenplafond op pilasters, afgelijnd met klossen; visgraatparket en een marmeren schouwmantel voorzien van rijk uitgewerkte boezem o.m. met ovale spiegel; typerende grote lusters en wandverlichting.

Kant randparking hangt een groot schilderij, een marinetafereel. Een tijd geleden hing hier een ander schilderij dat in bruikleen gegeven werd door het toenmalige Stedelijke Museum voor Schone Kunsten: een scène uit de Napoleontische periode in Oostende van schilder René Hansoul (1910-1979): 'De aanhouding van spion von Bülow in de Oostendse afdeling van het Camp de Bruges van Napoleon(1803)' Dat werk hangt nu op het gelijkvloers naast de ingang.

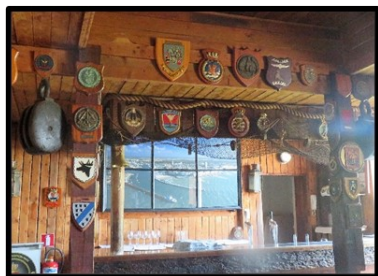
René Hansoul kwam op 19-jarige leeftijd in Oostende wonen. Hij werkte in de jaren '30 aan de decoratie van het Heemkundig Museum in het Fort Napoleon waarvoor hij grote taferelen schilderde : episodes uit het leven van Napoleon in relatie tot Oostende, de Hollandse Tijd, de bouw van het fort, en de militaire batterijen op de oosteroever gedurende de Eerste Wereldoorlog. Samen met Jef De Brock schilderde hij in het interbellum ook een reeks toeristisch-promotionele schilderijen voor Oostende met zichten op het strand, de dijk, het Palais des Thermes... Ze werden gebruikt in toeristische standen en tentoonstellingspaviljoenen. Twee ervan hangen nu in de lobbygang van het Thermaehotel, kant renbaan. Ze hebben meer heem- dan kunstwaarde.

Men vond een landtafereel met infanteristen te paard niet kunnen en wilde iets van de Marine. Het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis, kortweg het legermuseum maakte toen een reproductie (je ziet de pixelvergroting) van een werk dat bij hen hing. Op het duidingsplakket staat: “**De brik ‘Hertog van Brabant’ en de schoener ‘Louise-Marie’ (België 1843-1863)**”, repro. Het doek was van een amateur-schilder die marineofficier was in die tijd. By the way de Marine heeft nu ook een fregat dat Louise-Marie heet.

Vervolgens lopen we de **ADMIRAALSZAAL** binnen. Het is een kleinere zaal die gebruikt wordt om kleinere gezelschappen te entertainen. Bv. voor corona hadden ze hier 1x per jaar een etentje met een vertegenwoordiging van het stadsbestuur omdat Oostende meterstad is van de mijnenbestrijdingsschool. De jaarlijkse korpsmaaltijd gebeurt uiteraard normaal in de grote feestzaal. Daar kunnen rechtstaand tot 200 personen binnen en zittend 80 à 100. De Admiralaal (lichtgroene zaal) heet zo omdat hier de schilderijtjes met portretten van Vlaamse of Nederlandse admiraals hangen. Ze zijn begin jaren 1980 geschilderd door commandant Liénart. Het zijn kopieën van schilderijen in de musea van Brussel (Oude Kunst), Duinkerke (Beaux-Arts) en Brugge (Memling) en in de privécollecties van baron de Brouwer en baron Jacobsen, of naar oude etsen. We sommen ze even op: Antonie I van Bourgondië (1421-1504), Lodewijk Van Boisot (1530-1576), Michiel Dorne (?-1641), Michiel Jacobsen (1560-1632), Mathias Rombout (?-1641), Jacob Colaert (1584-1637), Erasmus de Brouwer (1590-1668), Filips van Montmerency (1518-1568). Het verhaal doet de ronde dat de commandant-schilder voor de portretten waarvan hij geen afbeelding vond, kwartiermilitairen aansprak om te poseren. De schilderijen zijn niet meer in al te beste staat, maar kleuren toch nog dit gezellige zaaltje. Toen onze voorzitter Marc Loy voor zijn artikel over de recente uitgave ‘**Gekaapte brieven** – episodes uit de 17de-eeuwse Oostendse maritieme geschiedenis’ in deze zaal illustratiemateriaal zocht had hij bekende Oostendenaar Jan Jacobsen mee, afstammeling van de Oostendse kaperkapitein Jan Jacobsen. Huidige gepensioneerde Jan heeft als (hoofd) werktuigkundige een lange staat van dienst bij het Zeewezen. Opvallend in deze zaal zijn het visgraatparket en de marmereen schouwmantel met rozetversiering en bekronende spiegel.

Ten slotte bezoeken we de **VLOOTBAR**, die er als een houten chalet uitziet. Hier was vroeger de club van de officieren. De houten balken en latten zouden gerecupereerd materiaal van staketsels en havenactiviteiten zijn.

Achter de toog hangt een foto van de Oostendse havengeul. Régis vroeg die aan de bekende Oostendse fotograaf Daniel de Kievith in vervanging van een Antwerps havenzicht.

In een verdoken hoekje zijn spotprenten en cartoons van de marine te zien. En uiteraard wemelt het van de bezoek-uitwissel-schildjes.

Op de **TWEEDE VERDIEPING** die we niet aandoen, bevinden zich een admiraalssuite en vier logeerkamers voor militairen met een tijdelijke opdracht bij de Marine in Oostende en opslagruimtes. Er hangt een ontleend stel zeemeeuwen van de Oostendse kunstenaar en recentste winnaar van de prijs cultuurraad Willy Bosschem.

En daarmee waren we ‘rond’, einde bezoek. Bedankt Régis.

BESCHERMING

De Marinekazerne Bootsman Jonsen is aangeduid als vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 14.09.2009. De grote bunker van de kazerne is een beschermd monument sinds 07.02.2011. De officiersmess van de kazerne is een beschermd monument sedert 19.02.2002.

UITSMIJTER

Ik had het met Régis ook nog een tijdje over de kazerne en het Hazegras. Ooit gingen we met het gezin een week naar het Waddeneiland Ameland. Daar ontmoetten we een Amelander die tegelijk natuurgids, plezierbootkapitein, zwembadmanager, enz.. was. Zijn dochter verbleef als militair in Oostende en hij kende ‘Den Haring’ op de hoek van de Graaf de Smet de Naeyerlaan en de Lijndraaiersstraat. Niko Geldhof, uiteraard heel goed vertrouwd met het Hazegras, herinnert zich dat hij vijf jaar was, toen zijn vader café-frituur ‘Den Haring’ opende. Het echtpaar Walter Maenhout-Aline Lansens hield de zaak de laatste 20 jaar open tot 2005. Er kwamen heel wat matrozen en militairen maar het cliënteel veranderde toen de dienstplicht afgeschaft werd en het gros van de marine verhuisde naar Zeebrugge. Vaste klant Charles Dentant was bij de Zeemacht en herinnerde zich dat Den Haring ook nog café Camina, en 'The Blues' heette en dat in die tijd de tafels werden vastgeschroefd aan de grond om te vermijden dat matrozen er mee zouden gooien. Nu staat hier de residentie ... jawel ‘**Kamina**’ (de A957 Kamina was een Belgisch marineschip – Kamina is een plaats in Congo en het Spaanse Camina betekent wandelen).

BRONNEN (Alle foto’s collectie D. Beirens, tenzij anders vermeld)

1 Régis Benoit geïnterviewd door de auteur tijdens het plaatsbezoek 6 mei 2021.

2 Van Doorselaere Kris, Een dijk van een officiersmess

3 Coppejans Juliaan, Kwartiermess van de Marinekazerne Bootsman Jonsen, in brochure OMD Oostende 1998, pp.25-28

4 Menu Filip, De Hazegraskazerne, in De Plate, 1979, pp.10-15

5 Liénart J-C, Admiraalzaal officiersmess Marine van Marinekazerne Bootsman Jonsen, in Neptuneus, september 2005, pp.149-152

6 Vertongen Katelijne (eindred.), De uitvinding van Brugge. De stad van Delacenserie, Museumbulletin 3, juli-sept. 2009.

7 Studiecomité voor de Geschiedenis van de Militaire Marine in België (diverse auteurs), De Zeemacht, van de Admiraliteit van Vlaanderen tot de Belgische Zeemacht, 1992.

8 <https://belgiummilitary.wordpress.com/vastgoed-geklasseerd-per-gemeente/oostende/oostende-kazerne-bootsman-jonsen/>

9 <https://inventaris.onroenderfgoed.be/teksten/56780>

10 https://nl.m.wikipedia.org/wiki/Ren%C3%A9_Hansoul

11 <https://www.mil.be/nl/over-defensie/marinecomponent/>

12 <http://server.idemdito.org/techtalk/marine/historiek.htm>

13 Fonteyne Edwin, Den Haring gaat dicht, Krant van West-Vlaanderen, 21.10.2005

“DE MARINE TERUG IN OOSTENDE !” ?

PIET DAMAN

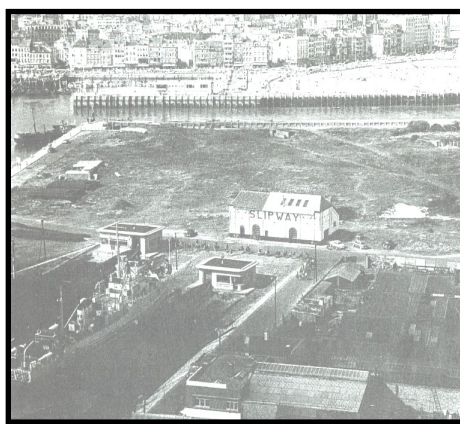
AANVULLINGEN BIJ DE FOTO'S (drie boven zie gidsenblad 2021-1)

Logistiek steunship **A957 Kamina** met vier kustmijnenvegers (waarvan drie gebouwd in Oostende) gemeerd in Mountsbay (Cornwall-UK) tijdens NAVO-oefeningen juni 1967.

Foto's rechts (boven) **Scheepswerf Beliard-Polyship** met twee Tripartite-mijnenjagers, **M920 Iris** (in opbouw) en één klaar voor overdrachtceremonie. (onder) **Mijnenjager M918 Dianthus**, één van de tien gebouwd in Oostende. Er zijn er nog vijf in dienst bij de Marine. Drie werden verkocht aan Frankrijk (1997), één aan Bulgarije (2008) en één aan Pakistan (2018).

(hiernaast Havengeul en slipway uit de jaren 1950: **M933 Koksijde** gebouwd bij Beliard's en in vaart november 1955 staat op de slipway.

(links) **Ontwerp** nieuw mijnenbestrijdingsvaartuig (platform met USV's): een ultramodern schip, speciaal ontworpen voor mijnenbestrijding met drones. Een platform met een set van drones en onderzeese robots, met een efficiënt lanceer- en terugwinningssysteem voor bemande en onbemande vaartuigen. Het leunt aan bij het reeds beproefde Frans-Britse MMCM (Maritime Mine Counter Measure) -programma.

Aanvulling J. Surmont: het betreft USV's (Unmanned Surface Vehicles, voor o.a. mijnenveegoperaties) en AUV's (autonomous undersea vehicles) uitgerust met diverse sensoren t.b.v. detectie en MWDC (Mine Warfare Data Center) = het in kaart brengen van de zeebodem.

Let op de stealth-uitvoering met de afgeschuinde wanden en romp (tegen radardetectie). Het schip is een logistiek platform voor mijnenbestrijding.

EEN BRITSE 'INVASIE' IN OOSTENDE?

LUC FRANÇOIS

Het is een bekend gegeven dat er voor het vooroorlogse Oostende weinig secure gegevens beschikbaar zijn in verband met onder andere het bevolkingsaantal. Het is al geruime tijd een droom van mij om aan de hand van 'alternatieve' bronnen een beter zicht te krijgen op de bevolkingsevolutie, onder invloed van gegevens over demografie en migratie. Ik was dan ook direct getriggerd toen ik via de interessante online-lezing van schepen en gids Bart Plasschaert vernam dat er in de eerste helft van de jaren tachtig van de achttiende eeuw 2.000 Britten in Oostende zouden wonen op een totale bevolking van 6.700 inwoners.

De toe- en afname van het aantal Britten was in die periode een direct gevolg van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog. Oostende was in 1781 immers een "vrijhaven" geworden: het bood de oorlogvoerende partijen de kans om er in veiligheid zaken te doen en zich te bevoorraden. De 'economische boom' die dit voor Oostende bracht was van korte duur: de 'Liga van de maritieme neutraliteit' hield al in 1783 op te bestaan. Hoewel het statuut van vrijhaven pas formeel werd afgeschaft in 1795, nam de economische activiteit – en dus de aanwezigheid van Britten in Oostende – weer af vanaf 1783.

Indien het cijfer van 2.000 Britten op een totaal van 6.700 inwoners correct zou zijn, dan impliceert dit een enorme toename van het aantal Britten vanaf +/- 1781 en een even grote enorme afname vanaf +/- 1783. Oostende was toen een kleine en al erg "versteende" stad. Er was met andere woorden geen plaats om op korte tijd van +/- 4.700 naar +/- 6.700 inwoners te gaan. Bovendien zou er na 1783 dan een grote leegstand zijn geweest. Redenen genoeg dus om vragen te stellen bij deze aantallen en na te gaan waar die informatie vandaan komt.

We kunnen heel gemakkelijk een stamboom van de verwijzingen opmaken. De gegevens uit de on-linelezing komen uit de publicaties van Borgoo (1997) (1), Falise (1992)(2) en Dreesen (1983)(3). Borgoo steunt zich op Falise, Dreesen en Hillyard (1935)(4). Falise steunt zich op Dreesen en Hillyard (1935). Dreesen steunt zich op Hillyard. Met andere woorden: er is eigenlijk maar één bron die aan de basis ligt van de bewering "2.000 Britten op 6.700 inwoners": het werkje van chaplain Hillyard uit 1935. Bij een vergelijking van de hierboven vermelde auteurs, blijkt dat allen in grote mate schatplichtig zijn aan Hillyard. Het lijkt dus alsof Hillyard de enige auteur was die met nieuws kwam over de Anglicaanse kerk en de protestanten in Oostende.

(Le jeune Anglais.)

Mijn verbazing was echter groot toen bleek dat Hillyard die cijfers helemaal niet vermeldt! Hij spreekt wel (p. 14) van 2.000 Britten op een totaal aantal inwoners van 16.000, maar wel voor het jaar 1863. Met andere woorden, in de loop van de voorbije decennia is een foutje gemaakt in het raadplegen van het werk van voorgangers en dit niet-bewezen en niet-vermelde gegeven wordt sindsdien steeds maar herhaald. Hillyard en cijfers blijkt bovendien helemaal geen gelukkige combinatie te zijn. In 1863 zijn er geen 16.000 inwoners in Oostende, maar 17.523 (foutenmarge: +/- 10 %)(5). Hij schrijft dat de bevolking van Oostende tijdens de Eerste Wereldoorlog daalde van 50.000 naar 10.000 (en hij lijkt te suggereren dat de 40.000 vluchtelingen allen tijdelijk naar Groot-Brittannië waren uitgeweken).

De 50.000 is zeker een overschatting, maar wat meer is: in 1917 waren er in Oostende 42.529 inwoners (6) en geen 10.000. Hillyard vergist zich dus schromelijk.

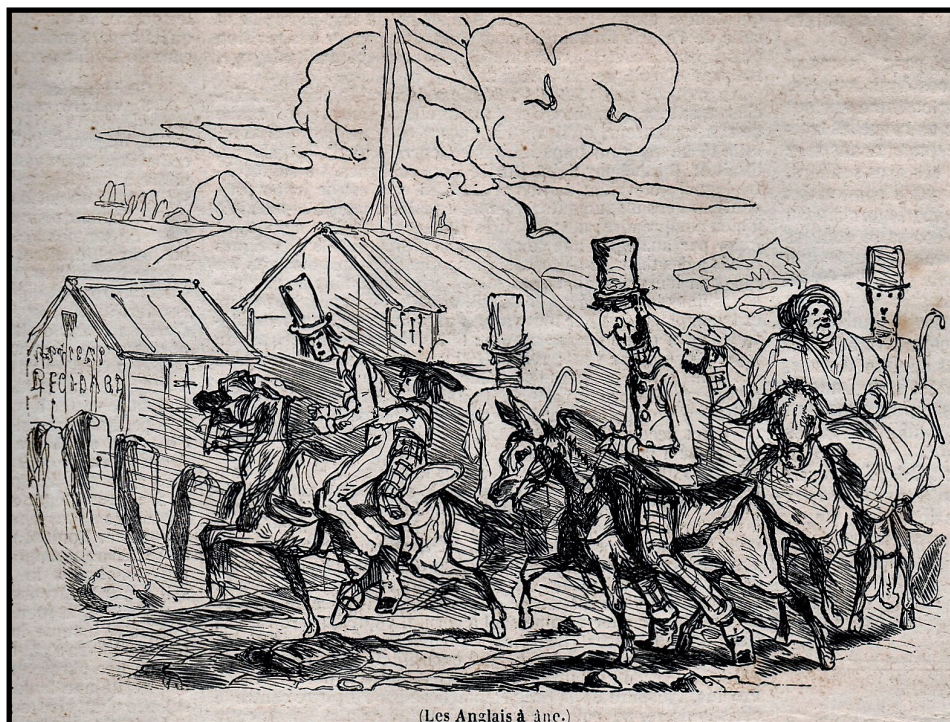
Wat weten we nog over het aantal Oostendenaars en het aantal protestanten in de stad via andere bronnen? In een toelichting bij de telling van 1798 (7) wordt gesteld: 5.169 inwoners in 1717, 6.703 in 1785, 7.919 in 1796 en 10.222 in 1798. Na twee jaar werd de telling al overgedaan; die van 1796 bleek te onvolledig. Dit lijkt dus een heel normale evolutie, vooral het gevolg van de demografische bewegingen en de gunstige economische evolutie (maar protestanten werden niet afzonderlijk geteld). Zoals Farazyn al terecht opmerkt: de grootste “demografische boom” kwam pas op gang na de “economische boom”!

Kijken we nu even naar wat andere auteurs wisten te zeggen over het bevolkingsaantal in Oostende in het algemeen en het aantal protestanten in het bijzonder. Alfons Laureys (1987) (8) raamt het aantal protestantse families in 1781 in Oostende op 15 à 20 (het merendeel waren Britten). Twee jaar later sponsorden 80 personen (protestanten, meerderheid Britten) de bouw van een protestants gebedshuis en in een opgave van het aantal protestanten (opnieuw meerderheid Britten) in januari 1784 werden er in Oostende 113 geteld. Hoewel dit meestal ook maar schattingen zijn, liggen die – denk ik – veel dichterbij de realiteit. Ze gaan niet alleen terug op eigentijdse bronnen, maar ook qua immobiëlen zijn dit aantallen die een stadje als Oostende kon absorberen, hoe moeilijk dit ook was (zie Farazyn, p. 132).

Daniël Farazyn (1998) (9) vermeldt (p. 132) dat er in ruim een jaar (januari 1781-april 1782) 957 vreemdelingen poortersrecht in Oostende verwierven (grootste groep: Britten) en dus de bedoeling hadden hier alvast een zekere tijd te verblijven. Hij verwijst (p. 187) ook naar een telling uit 1784: 500 protestanten (niet allen Britten) op een totaal van 7.075 inwoners.

Jan Parmentier (2004) (10) richt zich vooral op de handelaars in Oostende en berekent (p. 17) dat een vierde van de buitenlandse handelaars Britten waren. Het is uiteraard niet zeker dat we dit percentage zomaar mogen toepassen op alle “immigranten”. Het toont echter wel aan dat de Britten/protestanten niet altijd en in alle lagen de meerderheid vormden van de niet-Oostendse bewoners van de havenstad.

Keren we tot slot even terug naar het uitgangspunt: “2.000 Britten op 6.700 inwoners” is dus zeker niet onderbouwd en niet geloofwaardig. Een maximum van tweehonderd lijkt veel realistischer, maar ook hier blijven voorzichtigheid en zin voor historische kritiek geboden.

Verwijzingen

- (1) Borgoo, Kurt. De Engelse kerk: Engelsen, protestanten en Oostendenaars. Oostende, Gidsenkring Lange Nelle, 1997, p. 22.
- (2) Falise, Jean-Pierre. De Anglicaanse kerk te Oostende. De Plate, XXI, 1992, p. 214.
- (3) Dreesen, Jean-Baptist. De Engelse kerk in Oostende. De Plate, XII, 1983, p. 274.
- (4) Hillyard, H. A Souvenir of Ostend, being an historical Record of the Town and the English Church. Oostende, Unitas, 1935, 19 p.
- (5) Bevolkingsevolutie Oostende, 1830-2009 - Archief stad Oostende - de Stad aan Zee
- (6) François, Luc en Mahieu, Erwin. Aan de pandemie ontsnapt ? Oostende en de Spaanse Griep in 1918-1919. De Plate, XLIX, 2020, p. 254 (eveneens verschenen in de Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge, CLVII, 2020, pp. 327-355 en in Ter Cuere, Jaarboek 2020, pp. 47-67).
- (7) Universiteitsbibliotheek Gent, Handschriftenafdeling, Hs. 1908.
- (8) Laureys, Alfons. Het "Tolerantie"-edikt van Jozef II en de gevolgen voor de protestantse gemeenschap te Oostende. De Plate, XVI, 1987, pp. 157-161.
- (9) Farazyn, Daniël. 1769-1794. De 18de eeuwse bloeiperiode van Oostende. Oostende, Stadsbestuur, 1998, 249 p. (Oostendse Historische Publicaties, 2).
- (10) Parmentier, Jan. Het gezicht van de Oostendse handelaar. Studie van de Oostendse kooplieden, reders en ondernemers actief in de internationale maritieme handel en visserij tijdens de 18de eeuw. Oostende, Stadsbestuur, 2004, 464 p. (Oostendse Historische Publicaties, 11).

Karikaturen (Richard) uit L'illustration, Journal Universel, 28.09.1844, Les Bains de mer Belges: les Anglais à Ostende. (db)

REIZEN

AZURIET

UW REIS-ONZE PASSIE

OOSTENDE

Kastanjelaan 3

info@azuriet.be

059 51 49 51

www.azuriet.be

Toope

Toope

Groentenmarkt 11, 8400 Oostende

T 059 40 31 06 · M 0477 248 789 · toope1@telenet.be

Di & Woe gesloten · · www.bistro-toope.be

BTW BE0715.482.985

Ontbijt · Lunch · Tea-Room · Feest- en vergaderzaal

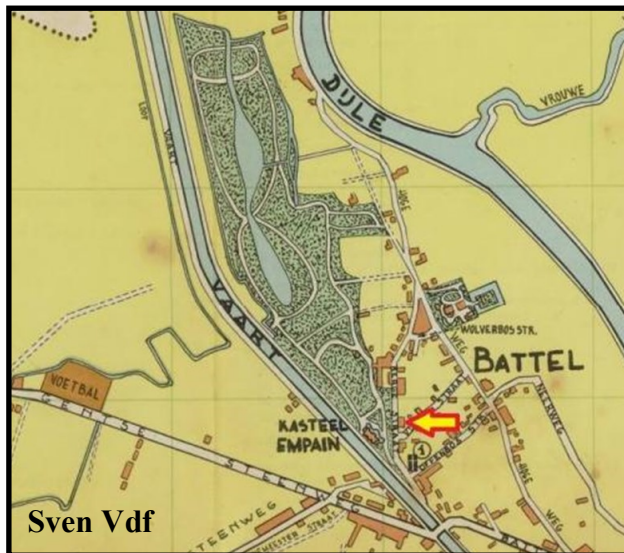
TWEELINGZUS PARKLEEUWIN

IN DE BATTELWIJK MECHELEN

DIRK BEIRENS

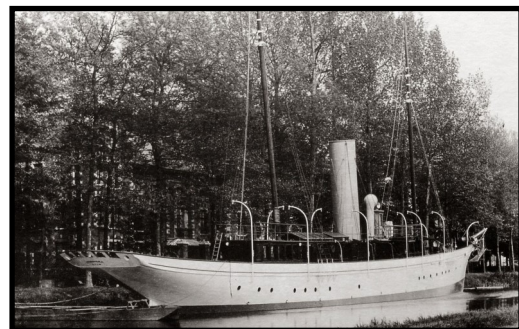
Van het een kwam het ander. Via een zoektocht op het internet kwam ik in contact met **Sven Van der Fraenen**, programmamaker bij de vrt, fotograaf en inwoner van Mechelen-Battel. In zijn tuin ontdekte hij een muurfragment van het vroegere Empain-kasteel. Jaren geleden fotografeerde Sven de heerlijk toegetakelde Battel-leeuwijn en hij ging op zoek naar haar geschiedenis en werd lid van de werkgroep 'Battel in beeld'. De Battel-leeuwijn bevindt zich nu op het privéterrein van Frans Van den Broeck uit Sint-Martens-Latem, van wie de vader het kocht in 1953. De leeuwijn zou volgens hem al kort na de aankoop beschadigd geweest zijn.

Maar eerst wat meer uitleg over 'Battel' en het 'Empainkasteel'

Battel is een uithoek met de allures van een dorp in het noordwesten van Mechelen. Als je de Leuvense Vaart volgt richting 't Zennegat, daar waar de Zenne, het Kanaal Leuven-Dijle en de Dijle samenvloeien, passeer je het hart van het pittoreske Battel. Battel is een zeer apart stukje Mechelen dat eeuwenlang een groen en agrarisch karakter kende en waar dus voornamelijk boeren leefden en werkten.

Battel zou echter van karakter veranderen met de komst van adellijke families, waarvan de familie Empain de meest gekende was. Baron Eduard Empain verbouwde een kasteeltje waarvan vandaag enkel nog het koetshuis overblijft. Tegenwoordig leeft de familie alleen nog verder in de straatnaam Baron Empainlaan, waar je door kan wandelen op weg naar het 't Zennegat, een poëtisch – typerend voor Battel – stukje rust. Meer info via <https://toerisme.mechelen.be/battel>.

In het lijstje van Belgische grootindustriëlen staat er zeker een verwijzing naar Edouard Empain. Die kocht in 1882 het landhuis "Ravenstein" langs de Leuvensevaart maar waarom Empain zijn oog hierop had laten vallen is niet duidelijk. Wat heeft zijn keuze bepaald? Misschien een optrekje in een landelijke omgeving, een waterloop in de buurt omwille van zijn stoomjacht, niet te ver van een stad en een goede verbinding naar Brussel waar hij zijn bureau had. Battel was dan een geschikte locatie. In 1888 liet hij het landhuis verbouwen tot een kasteel met vier torens, een indrukwekkende trappenhal, een lift en

meerdere grote zalen in verschillende stijlen en allemaal versierd met prachtig houtsnijwerk. De hoofdingang was hier aan de Bergestraat, schuin tegenover het koetshuis/matrozenhuis. Een andere ingang was aan de kerk en een derde toegangspoort langs de Leuvensevaart waar ook de aanlegplaats was voor de **Primavera, het stoomjacht van de baron** (zie foto, Wilfried Vandevelde). Omdat de vaart te ondiep was had hij ze vanaf het Zennegat en op eigen kosten laten uitdiepen tot een diepte van vier meter.

Baron Edouard Empain

Stadsarchief Mechelen

(boven) kasteel Empain—(onder) kasteelwasserij (J. De Laet)

Naast de verbouwing van het kasteel liet Empain ook nog een aantal annexen bijbouwen. Zo was er een gebouw uit 1900 dat dienst deed als **wasserij** en als fruitbewaarpplaats. Begin jaren 1950 kreeg het gebouw een andere bestemming en werd het een **woonhuis** wat het vandaag nog altijd is. Volgens het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid is het een breedhuis van acht traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak met mechanische pannen met aanleunende ronde hoektoren onder ingesnoerde kegelspits met kunstleien. Links en vóór het gebouw bevonden zich het neerhof en de ommuurde fruithof. Op het neer-

hof en dicht tegen de toenmalige dieper gelegen wandeldreef, vandaag de Baron Empainlaan, stond de duiventil van het domein. Het houden van duiven was in de 19de eeuw immers een statussymbool. Ze verkeerde spijtig genoeg in bouwvallige staat en werd in 2012 afgebroken. Ooit stond er ook een kleinere kopie van de koninklijke serres van Laken waarvan we spijtig genoeg geen bijkomende informatie hebben. Zelfs de plaats waar deze serre zich precies bevond blijft nog onduidelijk al moet dat ergens langs de Battelse Bergen geweest zijn.

In 1906 diende de familie Empain een bouwaanvraag in om de bestaande gebouwen op de hoek van de Vijverstraat en de Bergestraat (Battelse Bergen) af te breken en te vervangen door een nieuw gebouw. De bouwtoelating voor een stalling met koetshuizen gaf aan dat het gebouw niet mocht bewoond worden maar op de bouwplannen ziet een deel van het gebouw er wel uit als woonhuis. En inderdaad, af en toe bleef er eens iemand slapen op de zolder als tijdelijke verblijfplaats en als het jacht van de baron lag afgemeerd langs de Leuvensevaart sliepen de matrozen ook in het gebouw. Al vlug kreeg het de naam “matrozenhuis”. Eén van de meiden van het kasteel zorgde dan voor de maaltijden en dat was de aanleiding om de remise verder in te richten met een keuken, een eetzaal voor de tijdelijke gasten en een kamer voor een personeelslid van het kasteel. Tijdens de oorlogsjaren 14-18 werden veel Mechelse ondervoede en verzwakte kinderen op het kasteel samengebracht en daarvoor had de familie Empain een extra slaapzaal ingericht. De kinderen konden er

Koetshuis/matrozenhuis (Gilbert Peeters)

ook de lessen volgen.

Vóór het complex stond vele decennia een statige “vrijheidsboom” die madame Denis (jongste zus van Edouard Empain die op 4 augustus 1896 huwde met Henri, Jules, Louis Denis) daar in 1930 had laten planten ter gelegenheid van de viering van 100 jaar Belgische onafhankelijkheid. Via verhalen van ondertussen lang overleden Battelaars weten we dat madame Denis naar jaarlijkse traditie op de dag van de dynastie een krans ging leggen aan het monument van de gesneuvelden in de voorgevel van de kerk. Daarna liet ze de Battelse kinderen dansen rond de boom en als beloning kregen ze dan een rozijnenbrood mee naar huis!

Een groot deel van de familie Empain woonde in Battel maar baron Edouard zelf was nogal uithuizig omwille van drukke beroepsbezigheden, hij was immers een succesrijk zakenman. Toen hij nog geen dertig jaar was stichtte hij een eigen spoorwegmaatschappij en bouwde “ijzeren wegen” in Egypte en China. Ook de metro van Parijs kwam tot stand dankzij Empain. In 1905 realiseerde hij zijn laatste en meest megalomane project, Heliopolis, een nieuwe voorstad van Kaïro. Door zijn prestaties en steun aan Koning Leopold II verwierf hij in 1907 de titel van baron. In totaal liep het tijdperk Empain over een periode van zo’n 50 jaar vanaf 1882. Battel en de familie Empain waren tot in de jaren 1930 één en onafscheidelijk. Alles wat hier gebeurde droeg toen de stempel Empain en Edouard was vooral de vrijgeevige financier van alle goede werken die de familie op touw zette. Zo bouwde ze o.a. een aantal werkmanswoningen voor het kasteelpersoneel. Aan het verkrijgen van zo’n woning was wel een voorwaarde verbonden: Frans verstaan en kunnen spreken. Ook het koor van de parochiekerk werd verbouwd en de familie kreeg een aparte bidkapel met privé-ingang langs de linker zijgevel. Empain betaalde ook de 12 glasramen van de bekendste glazeniers van die tijd, een nieuw marmeren altaar, nieuwe kerkgewaden, enz. Hij steunde ook financieel de school van Battel, de muziekharmonie “Ons Genoegen” en de zangmaatschappij “l’Aurore”. De Empains hielden van muziek en de leerlingen van de meisjesschool kregen op zaterdag muzikles in het kasteel. Ook de armen werden niet vergeten en zo deelde de familie Empain tot in 1914 op het einde van de kerkdienst brood en kolenbons uit aan behoeftige Battelaars. het kasteel samengebracht. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was Edouard Empain hoofd van de bevoorradingsdiensten van het Belgische Leger waar hij de graad had van generaal-majoor. Koning Albert en zijn generale staf verbleven in augustus 1914 ook een tijdje op het kasteel. Dat Battel niet “verminkt” werd door het terugtrekkende Belgische leger zouden we te danken hebben aan de goede verstandhouding tussen de baron en het Hof. Na de dood van de baron in 1929 bleef de familie verweesd achter en vertrokken ze één na één uit Battel. Enkel de ongehuwde Florence bleef nog een tijdje op het kasteel wonen. Louise, de weduwe van Henri Denis en zus van Edouard, bleef in Battel wonen op haar villa “Le Chêne” in de Vijverstraat tot haar overlijden in 1971. Ze was dan 100 jaar. In 1942 werd het kasteel door de erfgenamen in alle stilte verkocht aan de familie Boel van de scheepswerven uit Temse maar omdat die nogal vriendschappelijk met de Duitse bezetter was omgesprongen werd het domein na de oorlog door de Belgische staat onder sekwester geplaatst. Het kasteel werd nog een tijdje gebruikt voor de opleiding van de hogere officieren van het Belgische Leger maar uiteindelijk werd het toch verkocht en in 1952 afgebroken.

Daarmee kwam er een einde aan het tijdperk Empain maar er zijn nog getuigen. De Empainlaan, de twee vijvers tussen Empainlaan en vaart, het koetshuis/matrozenhuis, Villa Le Chêne in de Vijverstraat, de wasserij, de boerderij, een groot gedeelte van de ommuring van het neerhof, restanten van de omheining en toegangspoorten van het domein langs de Battelse Bergen en de vaart, de twaalf door Empain geschonken glasramen in de parochiekerk van Battel, de imposante **familiegrafkelder op het kerkhof van Leest** (zie foto rechts) en nog vele andere - en niet te vergeten - de “leeuwin met welp(en) > zie verder.

Met dank voor deze input en foto’s aan Julle alias Gilbert Peeters van de Werkgroep ‘Battel in Beeld’.

De Battelleeuw zit in schabouwelijke omstandigheden iets of wat verborgen tussen de eerste vijver van Empain en de vaartdijk. Er gaan stemmen op om het beeld te restaureren. En wie weet krijgt het dan een meer prominente plaats, ergens in Battel als blijvende herinnering aan het tijdperk Empain.

S. Van der Fraenen

G. Peeters

Sven Van der Fraenen: “Door God en goegemeente vergeten ligt ze er bemoest, beschadigd en eenzaam bij, haar welp in bescherming nemend - in een drassig en verwilderd groen perceel - gelegen tussen Zennegatvaart en Baron Empainlaan. Terwijl heeft haar identieke evenbeeld - haar *'tweelingzus'* - zich neergeveld, blinkend aan de noordzijde van de vijver in het **Leopoldpark in Oostende** - schitterend goudglanzend. In 2003 werd deze leeuw in geresatureerd in de originele kleurstelling. De Oostendse leeuw is trouwens het oudste beeld van dit park, en werd er reeds in 1888 geplaatst... **1888... Het was in dat jaar dat baron Edouard Empain - steenrijk industrieel - zijn zes jaar eerder gekocht landhuis in Battel**

D. Beirens

verbouwde tot een imposant kasteel. Zelf zou deze illustere Belg maar twee jaar resideren in deze Mechelse uithoek, maar zijn moeder en zussen woonden jarenlang in dit kasteel dat onlosmakelijk verbonden is met de geschiedenis van Battel. Da's allemaal voltooid verleden tijd. Zus Florence verkocht het kasteel in de jaren vijftig van vorige eeuw, en het werd nadien met de grond gelijk gemaakt. Het uitgebreide terrein werd nadien verkaveld. De jongste zuster van de beroemde baron - madame Louise Denis-Empain, zou later - tot haar honderdste levensjaar wonen in een nabijgelegen villa in de Vijverstraat.

S. Van der Fraenen

Noot: dank zij de bijdrage ‘Rariteitenkabinet van Eric’ (gidsenblad 2021-1) weet de werkgroep Battel meer over de herkomst van haar leeuw.

OVERSTROMINGEN IN DE LAGE LANDEN

GEORGES RUYS

Enkele begrippen

noordwesterstorm: stuwt het water van de Noordzee op.

Bij noorden- of westenwind wordt het getij verhoogd, bij een oostenwind verlaagd

overstroming: een gebeurtenis waarbij een grote hoeveelheid water uit zee, of rivier plaatsen bereikt die normaal niet onder water staan.

springvloed: bij volle maan en nieuwe maan zijn de krachten der getijden sterker. *Als gevolg daarvan komt het hoogwater in de dagen direct daarna sneller op. Een samengaan met een noordwesterstorm is veelal fataal voor de Belgische kustgebieden.*

stormvloed: ontstaat als gevolg van een storm (meestal een zware noordwester), in combinatie met een springvloed.

stormwind: wanneer de windkracht gelijk of groter is dan 9Bf. *D.i. een windsnelheid tussen 75 en 88 km/u gedurende minstens 10 minuten*

watersnood: watertoevloed ten gevolge van overstroming met verwoestende gevolgen.

zeevloed: stormvloed op zee

zondvloed: aanhoudende vloed. *In vele religies een mythologisch gegeven: meestal gezonden als een straffe Gods.*

Onheilsdata

1014 Op 28 september in de avond, eerste doorbraak van de gesloten kustlijn der Nederlanden en Vlaanderen .

1042 Op 2 november: zware overstroming door stormvloed en stormen in Vlaanderen.

1134 Grote stormvloed die het ontstaan van het Zwin veroorzaakte.

1322 Stormvloed met vele doden, alle kusteilandjes werden weggespoeld.

Daarna gaf Jan zonder Vrees het bevel alle bestaande dijken in Vlaanderen te verbinden tot één aaneengesloten dijk, van Duinkerke tot Sas van Gent.

1334 Op 23 November. De Sint-Clemensvloed veel landerijen overstroomd die dag. Ongewoon schrikkelijk onweer en overstroming op verschillende plaatsen

Na zware stormen wordt de Testerep (OLV ter Streep bij Oostende verdween onder de golven)-landtong zodanig aangetast dat de middeleeuwse stad nagenoeg volledig wordt overstroomd, met name o.m. gronden rond de Sint-Pieterskerk.

1375 Nacht van 9/10 oktober en 13 november telkens een stormvloed

1404 Nacht van 19/20 november de Sint-Elisabeth vloed (verlies aan land). Het stroomgebied boven Antwerpen werd volledig gewijzigd. Gravin Margaretha van Male (1350-1405), op dat moment gravin van Vlaanderen gaf opdracht een algemeen zeeverende dijk aan te leggen. Deze dijk wordt nog altijd de Graaf Jansdijk genoemd.

1421 Nacht van 18/19 november Sint-Elisabethvloed en orkaan. Er vielen duizenden doden. Vermoedelijk werd de ramp veroorzaakt door een bijzonder zware noordwesterstorm, gevolgd door een zeer hoge stormvloed.

1530 Sint-Felixvloed: op 5 november vooral de Nederlanden worden getroffen (duizenden doden) Deze dag zou bekend komen te staan als “quade saterdach”.

1570 Op 1 en 2 november Allerheiligen, zware storm en dijkdoorbraken in de lage landen (duizenden doden).

1682 Stormvloed op 26 januari Zuid-West Nederland en Vlaanderen. Ramp ontstaan door het samengaan van springtij en noordwesterstorm

1703 Op 7/8 december Engeland, de lage landen en Duitsland, zware storm en overstromingen met duizenden doden. *“Op den 8 december synde den feestdag van O.L.Vrouwe-ontfangenisse, en saterdag, rees op eenen suydwesten wind en zoo groot tempeest dat desgelyks in menig jaeren niet gesien en was.”* De ‘Antwerpsche Vrijdaeghsche Post-Tijdinge’ berichtte dat aan de kust *“veele Vaertuygen op strant gesmeten, in stucken geraeckt, ende verongeluckt sijn”*.

1717 Was er een stormvloed die optrad in de kerstnacht van 24 op 25 december en grote gevolgen heeft gehad langs gans de Noordzeekust. In totaal verdronken ca. 14.000 mensen.

1906 Op 12 maart vond een stormvloed plaats. Hierbij werden vooral Zeeland en Vlaanderen getroffen. Doordat de overstroming overdag plaatsvond, vielen er weinig slachtoffers. Enkel vijf vissers kwamen om het leven toen hun sloep nabij Oostende in moeilijkheden raakte. De schade was aanzienlijk aan grote delen van de Belgische kust en het stroomgebied van de Schelde.

1953 Nacht 31 januari op 1 februari: Sint-Ignatiusvloed een stormvloed in samengaan met een springtij, in Nederland, Engeland en België. Totaal meer dan 2.000 doden: in Oostende vielen 8 doden.

2010 Voornamelijk in België tussen 12 tot 15 november: ontstaan door hevige en langdurige regenval was het waterpeil van een groot aantal kanalen en rivieren fors gestegen. Op verschillende plaatsen vonden dijkbreuken plaats in het hinterland.

Nog overstromingen langs de Noordzeekust in de jaren ...

1122 - 1123 - 1124 - 1135 -
1163 - 1164 - 1170 - 1195 -
1195 - 1214 - 1285 - 1262 -
1268 - 1287 - 1330 - 1338 -
1356 - 1357 - 1362 - 1367 -
1370 - 1377 - 1394 - 1432 -
1447 - 1449 - 1453 - 1458 -
1463 - 1468 - 1479 - 1484 -
1493 - 1494 - 1496 - 1505 -
1509 - 1516 - 1521 - 1529 -
1532 - 1551 - 1594 - 1606 -
1631 - 1740

M. Loy

Bronnen

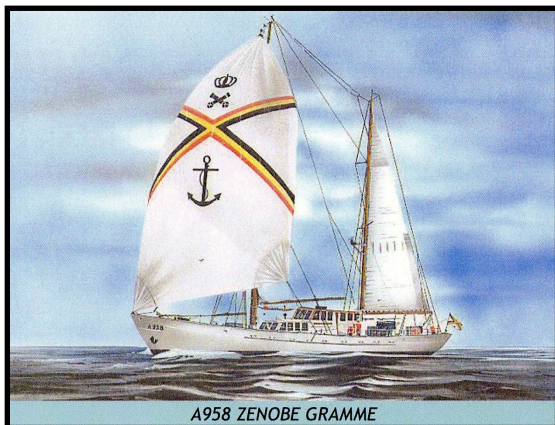
- Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zee-stad Oostende - (Jacobus Bowens)
- Het nieuwe Troje en de wonderlijcke Belegeringhe der Stadt Oostende (Philippe Fleming)
- Annales Blandinienses
- Storm tides of the North Sea
- De Grote Storm van 1703 in de Lage Landen (Gaston Demarée –Robert Muir-Wood)
- Inventaris bouwkundig erfgoed
- vrt.be/vrtnws
- De grote rede –sept 2017
- <https://wikipedia.org>.

BELGISCHE ONDERZOEKSSCHEPEN TOEN , NU EN IN DE TOEKOMST

PIET DAMAN

De titel is ontleend aan een omstandig artikel dat het VLIZ publiceerde in haar Informatieblad 'De Grote Rede' nummer 41, november 2015. Het ging ook ruimer over het marien/oceanografisch onderzoek, waarin ons land van midden 19de eeuw voorloper was. Verschillende wetenschappers passeerden de revue zoals Gilson, Van Beneden, Mac Leod en ook grote en kleine schepen die actief waren en meestal opereerden vanuit Oostende. De 'Belgica' van Adrien de Gerlache, het visserijwachtschip 'Ville d'Anvers', het Peilingschip 'La Belgique', het stoomschipje 'Narwal', het lichtschip 'Westhinder', het privéjacht 'Maroussia' van de Franse hertog Philippe d'Orléans ook sponsor en het stoomschip 'Oithona'. Verschillende andere schepen van Staats- of privérederijen verleenden hun medewerking voor het Zeewetenschappelijk Instituut, dat echter steeds kampte met financiële problemen. Na WOII kwam er hulp van de Belgische Marine met initieel alleen de A955 'Eupen' (= ex-US-mijnenveger 'Eureka'), vanaf 1960 ook met hulpschepen zoals het zeilschip A958 'Zenobe Gramme', de A962 'Mechelen' (= de omgebouwde kustmijnenveger M926) en occasioneel enkele andere mijnenvegers. Ook het visserij-schoolschip de O.29 'Broodwinner', en het Peilingschip 'Paster Pype' namen deel aan een grootschalig onderzoeksprogramma 'Project Zee' (1971-1976). Daaruit ontstond een vaste structuur, het BMM 'Beheerseenheid Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium. Die Dienst was jaren gevestigd in de Mijnenbestrijdingsschool, haar functies zijn overgenomen door het VLIZ (= Vlaams Instituut voor de Zee).

Welke schepen opereerden de laatste decennia en wat is de recente evolutie?

A958 ZENOBE GRAMME

De A958 'Zénobe Gramme', een 29m lang zeilschip (Bermuda Ketch), gebouwd op de Boelwerf Temse (1961), origineel ontworpen als wetenschappelijk onderzoeksschip, gebruikt voor opleiding en training bij de Marine, ook als ambassadeur/PR; meestal present op 'Oostende voor Anker'.

Het eerste officiële Belgische oceanografische onderzoeksvaartuig werd de A962 'Belgica' dat een veelvoud van opdrachten kon vervullen. Naast een 15-koppige bemanning van de Marine was er plaats voor maximum 16 wetenschappers. Het schip werd

gebouwd bij de Boelwerf Temse en werd operationeel eind 1984. Het was in dienst tot 2020 onder een conventie tussen de federale ministeries van Defensie en Wetenschapsbeleid. Jaarlijks waren er gemiddeld 175 vaardagen met een actieradius van 5000 zeemijlen en met een autonomie van 20 dagen.

Gedurende 12 jaar (2000-2012) zou de omgebouwde loodsboot 'Zeeleeuw' intensief als onderzoeksvaartuig functioneren. Reder is de Vlaamse Overheid VLOOT; het VLIZ coördineert het wetenschappelijk programma. Het bleef in dienst tot de vervanging door RV 'Simon Stevin'. De 'Zeeleeuw' werd in 2013 aan Kenia geschonken.

In september 2012 wordt het Vlaams multidisciplinair onderzoeksvaartuig **RV 'Simon Stevin'** (RV= research vessel/vaartuig) ingezet voor kustgebonden zeeonderzoek in de zuidelijke bocht van de Noordzee en het oostelijk deel van het Kanaal. Het werd gebouwd bij Damen Shipyard Group. Het 36m lange schip is uitgerust met alle nodige hoogtechnologische apparatuur wat een breed spectrum van wetenschappelijk onderzoek toelaat. Het doet ook dienst als trainingsplatform van studenten uit wetenschappelijke en maritieme opleidingen en vervult allerlei monitoringopdrachten binnen Europese projecten. Reder (exploitatie en bemanning) is de Vlaamse Overheid VLOOT; het VLIZ coördineert het wetenschappelijk programma en beheert de onderzoeksapparatuur. Bemanning bestaat uit 7, er mogen nog maximaal 12 personen inschepen.

De nieuwe 'Belgica'

Het nieuwe onderzoeksschip RV 'Belgica' (RV= research vessel/vaartuig) kwam in de vaart in 2021. Het opereert volgens een nieuwe conventie tussen de federale ministeries van Defensie en Wetenschapsbeleid. Het is gebouwd bij de Spaanse scheepswerf Freire Shipyard in Vigo, is langer en breder dan zijn voorganger (L 71,40m, B 16,80m) met een waterverplaatsing van 3691 ton. Het heeft dieselelektrische voortstuwing met zeer stille motoren en beschikt over dynamische positionering waardoor het schip praktisch ter plaatse kan blijven liggen. Het is geschikt voor ondersteuning van een brede waaier disciplines: hydrografie, geologie, biologie, oceanografie, studies van visbestanden, water- en bodemanalyse. Het schip heeft alle nodige wetenschappelijke faciliteiten aan boord. Het zal in een ruimer gebied kunnen opereren dan zijn voorganger onder meer in de Middellandse Zee, de Zwarte Zee en de Arctische gebieden in de zomermaanden. Men voorziet in de toekomst een intensief gebruik tot 300 dagen per jaar, eventueel met 2 bemanningen. Eén bemanning bestaat uit: de commandant en 2 officieren van de Marine en 9 burgers. Tot 25 wetenschappers kunnen inschepen. Het zal op termijn als **Marine hulpschip*** geregistreerd worden met als thuishaven Zeebrugge waar de Marine zal instaan voor onderhoud en bevoorrading.

*De recente wet van 18 juni 2020 regelt het statuut van 'Marine hulpschip'; de Belgische gezagsschepen onder operationeel commando van het ministerie van Landsverdediging kunnen een militaire, burger- of gemengde bemanning hebben. Het concept van de Belgische Marine hulpschepen is gebaseerd op het statuut van de Britse schepen van de 'Royal Fleet Auxiliary' (RFA). De Royal Navy maakt sinds 1905 gebruik van dergelijke schepen ter ondersteuning van de vloot en voor bevoorrading van andere landen.

De RFA-schepen voeren een andere vlag die zich onderscheidt van de RN-vlag. De Belgische Marine hulpschepen of 'Belgian Navy Auxiliary Ships' (BNAS) zullen ook een andere vlag voeren dan de bestaande Marine vlag. Zij is geïnspireerd op deze van Britse RFA-schepen. De verbondenheid blijft! De Marine ontstond 75 jaar geleden uit de 'Royal Navy Section Belge'.

Bronnen: Publicaties VLIZ en Marine en Persberichten

vp

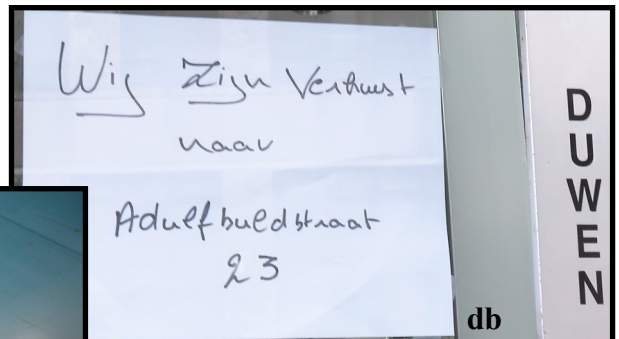
db

db

db

db

vp

db

db

db

